

Huérfanos cantonada Bandera, a Santiago de Xile, on el 1939 hi havia el Centre Català

JULIÀ GUILLAMON

Novel·la C.A. Jordana segueix dos nens del carrer de Santiago de Xile i en fa un retrat psicològic, d'ambient, social i de llengua amb la idea del perdó

“¿Pol qué yora, señol C.A.?”

JULIÀ GUILLAMON

En les seves memòries de l'exili, Xavier Benguerel explica la impressió quan, acabats d'arribar a Santiago de Xile, els porten al Centre Català que era... al carrer Huérfanos! Després de mes d'un any rodant pel món, amb els amics escampats per diferents països, els

pares a Barcelona, Benguerel se sentia com un orfe. És una característica de l'exili xilè que el fa diferent d'altres exilis. Treball, tou com una magdalena; Guansé, absent i sord; Benguerel, tancat a la closca amb els fills, procurant salvar-los (l'un va ser empresari; l'altre, un músic de renom); C.A.

Edwards Bello i Antonio Quintana

Hi ha una connexió entre l'exili i la cultura xilena que no s'ha estudiat prou.

Mariano Latorre, Luis Durán o Joaquín Edwards Bello, que van parlar del món popular desarrapat, es van relacionar amb els autors catalans. El gran fotògraf Antonio Quintana va retratar molts dels ambients que apareixen a *El Rusio i el Pelao*, començament per les cases barates, la *Cité* on C.A. Jordana va viure els primers anys a Santiago.

Jordana (Barcelona 1893-1958), desvagat, perdut, fugint de la gent, sempre fumant, parlant amb la canalla que no va a l'escola i aprenent-ne coses.

Així va sorgir un llibret que ha mantingut la capacitat de fascinació al llarg de setanta anys: *El Rusio i el Pelao*, publicat per primera vegada a Buenos Aires, després d'onze anys d'exili, el 1950. És la història de dos nanos, fills d'un suec passat per Chicago i d'una xilena, nois del carrer. Abandonats pel pare, embardissada la mare amb novis que van passant un darrere l'altre per la barraqueta on viuen, entre els dos xicots s'estableix una relació tibant: el Pelao, subordinat al Rusio, que és més gran i asenyat. En el fons s'estimen i no poden viure l'un sense l'altre.

Jordana s'hi devia passar moltes estones contemplant-los i escoltant-los i en fa un retrat amb molts matisos, sobretot psicològics, també d'ambient i socials. I de llengua: va enganxar tots els girs de la llengua dels vaillets, el castellà popular dels carrers de Santiago, i el va anar barrejant amb un català entenimentat i ple de replecs irònics. “El Pelao empenia aquelles expedicions per procurar-se algun diner extra que pogués desprendre's ràpidament d'acord amb la concepció que ell tenia de la circulació de la moneda”, escriu Jordana, analista. *¿Pol que mé ejái colgao? ¿No iba bien la sosieá, puh hombre, no iba bien?*, intervé fonèticament el Pelao. Del xoc de mentalitats i de llengües en surt un quadre de la fragilitat de la vida, dominat per la idea del perdó. Presideixen els Andes, nevats i pelats, amb prometenques d'aire pur i vents frescos. |

C.A. Jordana

El Rusio i el Pelao

EDICIONS DE 1984. PRÒLEG DE MARIA CAMPILLO. 126 PÀGINES. 15 EUROS.

Narrativa La doble desaparició de Mengele, l'Àngel de la Mort d'Auschwitz

La fugida del mal

JORDI AMAT

El veterà Augusto Assía assisteix a la roda de premsa que el president d'Argentina fa a Bonn, 1960. Per a una generació la seva biografia sempre quedarà associada al període crític que va culminar amb la Segona Guerra Mundial. Assía n'és un cas. Al president Frondizi li pregunten si el seu país extradirà a Josef Mengele –un creuat de la biopolítica nazi que va realitzar tota mena d'experiments macabres al camp d'Auschwitz–. No fa ni un mes de l'operació encoberta del Mossad a Buenos Aires per detenir a Eichmann i traslladar-lo a Israel.

Mengele, refugiat amb una altra identitat en l'Argentina, es neurotitzava. Assía transcriu la resposta de Frondizi: “Argentina té les seves lleis i els seus jutges i ha d'obrar a través d'aquests d'acord amb aquelles”. Mengele inicia una altra escapada per fugir de la persecució. Desapareix.

Fer-nos sentir en la pell forta de l'Àngel de la Mort la seva doble desaparició, des del 1949 a l'Argentina i després al Brasil fins a la seva mort el 1979, és allò que Olivier Guez (Estrasburg, 1974) aconsegueix en un llibre addictiu com un narcòtic que destrou l'ànima. No és una novel·la sen-

se ficció que detalli l'activitat del seu protagonista al camp d'extermini. És la descripció vibrant de 30 anys de xarxes d'encobriment nazi (pagada amb la complicitat familiar), de la incapacitat fanàtica per a l'autocrítica sobre el crim més inhumà i sobretot d'una sostinguda penetració en l'ànima d'un científic pervers a qui el pas del temps, més que la mala consciència, l'anava destruint. |

Olivier Guez

La desaparición de Josef Mengele

TUSQUETS. TRADUCCIÓ DE JAVIER ALBIÑANA. 256 PÀGINES. 18,90 EUROS

Josef Mengele

COMMONS